

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ № 3
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Право (поліцейські)
Шифр за ОПП: ОК 11

Мова навчання: українська

Кропивницький – 2024

Розробник:

ТУРЕНКО Олег, професор кафедри

загальноправових дисциплін

факультету №3 ДонДУВС д.філос.н., професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3 ДонДУВС.

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 року

Т.в.о. завідувача кафедри

Володимир СУПРУН

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Право (Поліцейські)

Гарант ОПП

«27» серпня 2024 року

Ольга КОВАЛЬОВА

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-й	
Семестр:	2-й	
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3 / 90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	4 години	
Семінарські:	36 годин	
Практичні:		
Самостійна робота:	50 годин	
Індивідуальні завдання (курсова робота):	Не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль:	Екзамен	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	4:5	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» є:

а) науково-юридична:

- сформулювати у здобувачів вищої освіти загальні знання про закономірності та особливості державно-правового розвитку країн світу;
- виробити навички роботи з джерелами права;
- оволодіти навичками аналізу державно-правових явищ, подій та виявленні їх причинно-наслідкових зв'язків.

б) загальноосвітня:

- набути високого рівня професійної правосвідомості та правової культури.

в) виховна:

- прищепити патріотичні переконання та морально-етичні цінності.

Завдання: вивчення зарубіжного досвіду розбудови державності та законотворчості на всіх її історичних етапах; розкриття історичних закономірностей обґрунтування різноманітних концептів права та держави зарубіжних країн; визначення основоположних політико-правових категорій та понять курсу. Формування здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Філософія права», «Судові та правоохоронні органи України».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 14	ПРН 15	ПРН 19	ПРН 20
ЗК.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	+		+		+	+	+	+	+	+
ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	+	+	+		+	+	+	+		+
ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями		+		+						+
ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні		+			+				+	
ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку	+		+	+		+	+	+	+	

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя										5
СК 2. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі в суспільстві	+		+		+	+				+
СК 6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України		+	+	+		+	+	+	+	
СК 10. Здатність використовувати різноманітні формаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти	+	+		+	+	+	+	+	+	+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма навчання				
	усього	у тому числі			
		л	сем	інд	ср
Модуль 1					
Змістовий модуль. Історія держави і права зарубіжних країни					
Тема № 1. ІДПЗК як наука і навчальна дисципліна. Держава та право країн Стародавнього Сходу	8	2	2	-	4
Тема № 2. Держава і право античного світу.	8		4	-	4
Тема № 3. Феодальна держава і право	6		2	-	4
Тема № 4. Виникнення і розвиток буржуазної держави і права в Нідерландах та Велика Британія в XVI – початок XX ст.	6		2	-	4

Тема № 5. Виникнення буржуазних держав і права в Північній та Південній Америці XVII – початок XX ст.	8		4	-	4
Тема № 6. Виникнення і розвиток буржуазної держави і права у Франції XVII – початок XX ст	10		4	-	6
Тема № 7. Виникнення і розвиток буржуазних держав і права в Італії та Німеччині XVIII – початок XX ст.	6		2	-	4
Тема № 8. Австрійська (Австро-Угорська) та Російська імперії XVIII – початок XX ст.	8		4	-	4
Тема № 9. Формування та розвиток радянської держави та права.	6		2	-	4
Тема № 10. Розвиток держави і права в розвинутих Західноєвропейських країнах та США XX – початок XXI ст.	10	2	4		4
Тема № 11. Розвиток держави і права в розвинутих азійських країн на рубежі XX – початку XXI ст.	8		4		4
Тема №12. Сучасні міжнародні організації і система захисту миру та прав і свобод людини.	6		2		4
Усього годин	90	4	36	-	50

6

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

ТЕМА № 1. ІДПЗК як наука і навчальна дисципліна. Держава та право країн Стародавнього Сходу.

Предмет історії держави та права зарубіжних країн. Місце навчальної дисципліни в системі юридичних дисциплін, співвідношення з іншими правовими та історичними дисциплінами. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання та вивчення навчальної дисципліни. Джерела права історії держави та права зарубіжних країн. Періодизація навчального курсу.

Загальна характеристика розвитку держави і права країн Стародавнього Сходу. Суспільний лад країн Стародавнього Сходу. Державний лад країн Стародавнього Сходу. Джерела та основні права держав Стародавнього Сходу: а) Закони царя Хаммурапі, б) Закони Ману.

ТЕМА № 2. Античні держави та право.

Загальна характеристика розвитку античних держав та їх права. Виникнення Афінської рабовласницької держави, її суспільний та державний лад, право. Суспільний та державний лад Стародавньої Спарти. Право. Виникнення Римської рабовласницької держави та основні етапи її розвитку. Суспільний та державний лад Римської аристократичної республіки. Основні етапи розвитку римського

права. Загальна характеристика джерел.

ТЕМА 3. Ранньофеодальна держава і право.

Загальна характеристика розвитку держави і права у середні віки. Суспільний та державний лад Франкської держави. «Салічна Правда» – видатна пам'ятка ранньофеодального права. Золота Орда: державний та суспільний лад, право.

ТЕМА 4. Станово-представницька монархія.

Станово-представницька монархія в Англії. Джерела права Англії періоду станово-представницької монархії. Станово-представницька монархія у Франції. Джерела права Франції періоду станово-представницької монархії. Станово-представницька монархія в Німеччині. Джерела права Німеччини періоду станово-представницької монархії. Станово-представницька монархія в Іспанії. Джерела права Іспанії періоду станово-представницької монархії.

ТЕМА 5. Абсолютна монархія.

Передумови формування абсолютної монархії у країнах Західної Європи. Французький класичний абсолютизм. Особливості абсолютизму в Англії. Особливості абсолютизму в Німеччині. «Кароліна». Характерні риси абсолютизму в Іспанії. Трансформація державно-правового устрою Московії у Російську імперію, її суспільний та державний лад. Джерела права.

ТЕМА 6. Держава та право Великої Британії (XVII – XVIII ст.).

Буржуазна революція в Англії: її особливості та етапи. Формування буржуазної держави. Встановлення Індепендентської республіки. Протекторат О. Кромвеля. «Знаряддя управління». Утвердження конституційної монархії в Англії: «Хабеас корпус акт», «Білль про права» та «Закон про престолоспадкування».

ТЕМА 7. Держава та право США (XVII – XIX ст.).

Війна за незалежність у Північній Америці та утворення США. Декларація незалежності США 1776 р.: загальна характеристика. Конституція США 1787 р. Білль про права 1791 р.: причини прийняття та основний зміст. Громадянська війна 1861 – 1865 рр. та її вплив на розвиток законодавства США.

ТЕМА 8. Держава та право Франції (XVIII – XIX ст.).

Причини та особливості буржуазної революції 1789 – 1794 рр. Основні етапи революції та створення буржуазної держави. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Конституції 1791 р. та 1793 р.: порівняльна характеристика. Якобінська диктатура та її державний лад. Консульство та імперія Наполеона Бонапарта. Цивільний кодекс Франції 1804 р.

ТЕМА 9. Держава та право Німеччини (XIX ст. – поч. XX ст.).

Об'єднання Німеччини на чолі з Пруссією. Конституція 1871 р.: загальна характеристика. Державний лад імперії та політичний режим. Кримінальний кодекс 1871 р.

ТЕМА 10. Державно-правовий розвиток Російської, Австрійської та Австро-Угорської імперій (XIX – поч. XX ст.).

Суспільний лад та державний устрій Російської імперії у XIX – поч. XX ст. Буржуазні реформи в Російській імперії: а) селянська реформа 1861 р.; б) земська та міська реформи; в) судова реформа 1864 р. Суспільний лад та державний устрій Австрійської та Австро-Угорської імперій. Буржуазні реформи в Австрійській та Австро-Угорській імперіях.

ТЕМА 11. Формування та розвиток радянської держави та права.

Падіння Російської імперії та утворення радянської держави. Утворення СРСР. Конституція СРСР 1924 р. Кодифікація радянського законодавства у 20-ті

роки. Конституції СРСР 1936 р. та 1977 р.: порівняльна характеристика основних положень. Розпад Союзу РСР та його наслідки.

ТЕМА 12. Державно-правовий розвиток країн світу у XX – поч. XXI ст.

Державно-правові наслідки Першої світової війни та запровадження Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних договорів. а) розпад Австро-Угорської імперії та державно-правовий розвиток Австрії, Угорщини, Чехословаччини, королівства Південнослов'янського (Югославії); б) проголошення незалежності Фінляндії, Польщі. Листопадова революція 1918 р. у Німеччині. Конституція 1919 р; Становлення тоталітарних режимів в Італії, Німеччині, Японії. «Новий курс» президента США Ф. Рузвельта. Конституційний розвиток країн світу після Другої світової війни: а) Конституції Франції 1946 р. та 1958 р., б) Конституція Італії 1947 р., в) Конституція ФРН 1949 р., г) Конституція Японії 1947 р. Утворення НАТО, основний зміст північноатлантичного договору. Військова співпраця Україна та НАТО в умовах російсько-української війни. Історія створення і розвитку Європейського Союзу.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- активні методи навчання: Кейс-метод, метод мозкового штурму, робота в малих групах тощо.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної форми здобуття освіти

	Поточний контроль			Підсумковий контроль
	Семінарські заняття	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Залік/екзамен
	30	10	20	40
Всього за навчальну дисципліну	100			

Для переведу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$K = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{округлити } (0,6 * \text{кількість групових занять}) * 5} * 30 =$$

Модульна контрольна робота

- 19-20 балів – «5» відмінно;
- 15-18 балів – «4» добре;
- 10-14 балів – «3» задовільно;
- 0-9 балів – «0» незадовільно.

При оцінюванні заліку/екзамену на денній формі навчання застосовуються такі критерії:

- **36-40 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

- **28-35 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

- **20-27 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

- **0-19 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Задача: вважається вирішеною і оцінюється:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.

4. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5

балів: 1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок.
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків.
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.

35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу та здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач та здобувачка вищої освіти повинні повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля).

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) – декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. Повний текст. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD) – конвенція ООН, прийнята Генеральною Асамблеєю 21 грудня 1965 року і набула чинності 4 січня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text
3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – міжнародний договір, прийнятий в 1979 році Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>
6. Хартія Європейського Союзу про основні права. 2000 р. URL: https://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2459-hartya-yevropeyskogo-soyuzu-pro-osnovn-prava-2000-r-2.html
7. Римський статут Міжнародного Кримінального Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
8. Північноатлантичний договір. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text
9. Декларація Комітету міністрів Ради Європи “Про рівноправність жінок та чоловіків”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_903#Text

Основна література:

1. Куракін О. М., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник. Київ : ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 546 с.
2. Історія держави та права зарубіжних країн (схеми і таблиці). Навчальний посібник / О.В. Шкуратенко, Н.О. Дорошук, Ю.В. Сокур та ін. Київ. ТОВ «7БЦ», 2023. 152 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн. Курс лекцій / В.М. Щербатюк

(кер. авт. кол.), Ю.В. Сокур (відп. секр.), Є.С. Дурнов, О.А. Житков,¹² Ю.В. Кривицький та ін.; за ред. В.М. Щербатюка. Київ. Видавництво «Фенікс», 2021. 536 с.

4. Історія держави і права (схеми та таблиці): навчальний посібник / О.В. Шкуратенко, Н.О. Дорошук та ін. Київ. «Видавництво Людмила», 2021. 288 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки; [Бандурка О.М., Швець Д.В., Бурдін М.Ю., Головка О.М., та ін.; вступ. слово О.М. Бандурки]. Харків. Майдан, 2020. 618 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/344346655.pdf>
6. Актуальні проблеми державотворення, реформування права та правоохоронної системи в контексті євроінтеграційного вибору України: колективна монографія / Зозуля Є. В., Стецюк Б. Р., Супрун В. М., Туренко О. С., Лопатинська І. С., Дацюк Т. К., Веденєєв В. О., Бабко В. В.; за заг. ред. Є. В. Зозулі. Київ : Алерта, 2024. 276 с.
7. Бевза Ю. П., Демчик Н. П., Мота А. Ф. Міжнародне право (у схемах і таблицях) : навч. посібник. Електр. навч. вид. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2023. 138 с.
8. Міжнародне публічне право: основи теорії : навч.-метод. посіб. / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Юридика, 2023. 252 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.23474>

Додаткова література:

1. Анексії в європейському геополітичному просторі: науково-довідкове видання. О.В. Шкуратенко, Є.С. Дурнов, В.М. Щербатюк та ін. Київ. Видавництво «Людмила». 2020. 84 с.
2. Ахмедова Е. Р. Конституційний референдум у Туреччині 2017 року: вплив на Європейське майбутнє країни. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 146–150.
3. Білик В. Правове становище жінки в Стародавньої Індії. *Літопись Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 26. 2022. С. 194–198.
4. Бондаренко Н. О. Ідейні підґрунтя конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу Американської держави. *Право і Безпека*. 2017. № 2. С. 18–22.
5. Бортник Н. Гармонізація законодавства України і європейського союзу про адміністративну відповідальність у сфері трудової міграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2017.
6. Валюх А. М. Адаптація законодавства щодо формування державної стратегії розвитку природного капіталу України відповідно до вимог Європейського Союзу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 5. С. 67–72.
7. Вовк О. Й. Закони про стани як джерело міського права Російської імперії ХІХ століття. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 4 (39). С. 3–9.
8. Вороніна М. А. Феномен японської правової системи. *Характерис- академія*. Т. 28. 2021. С. 61–68.
9. Грицаєнко Л. Становлення Європейського Союзу як суб'єкта міжнародного права. *Європейське право*. 2018. №1. С. 84–89.
10. Грінченко О. Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва Європейського Союзу з Україною. *Європейське право*. 2019.

11. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію. Пер. з англ. Ю. Гірича, Київ. Vivat, 2019. 399 с.
12. Дудник Р. Гендерне право та система права: проблеми теорії та практики. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» 2022 №11. С. 23-26. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/5-1.pdf>
13. Запотоцький М. М. Акт про Британську Північну Америку 1867 р. : ухвалення й основні положення. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 142. С. 64– 67.
14. Зварич Р. В. Регулятивна функція феодального права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. Серія ПРАВО. Випуск 47. Том I. С. 16–19.
15. Івченко О. С. Соціально-політичні та ідейні передумови формування ідеї конституційного роялізму в Англії середини XVII ст. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Історія*. 2020. № 4 (145). С. 22–24.
16. Калашников .В. М. Правовий статус «Індіанської землі» у Сполучених Штатах : до 130-річчя акту Дауеса (1887). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. I. С. 17–21.
17. Камінська Н. В., Гусяк М. П. Статутні джерела в правових системах Великобританії та США. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 2 (90). С. 26–38.
18. Коваленко Я. І. Аналіз діяльності органів європейського союзу, до компетенції яких входить захист прав людини. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2018. № 1. С. 184–190.
19. Кольбенко А. Прийняття «Статей конфедерації» 1781 року та створення конфедеративного союзу в США. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2016. Вип. 62. С. 40–46.
20. Комарова Т. Феномен судового активізму у практиці Суду Справедливості Європейського Союзу. *Право України*. 2018. № 2. С. 217–233.
21. Корольов Г. О. AUSGLEICH Габсбурзької імперії: конституційне вирівнювання 1867 р. і наднаціональний федералізм. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Х. :2017. Вип. 20 (1)*. С. 22–30.
22. Лебедева І. Англія напередодні під час буржуазної революції (1603–1660 рр.). *Вісник КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія. Випуск 23*. 2018. С. 193–218.
23. Литвиненко Є. Ю. Порівняльно-правовий аналіз основних видів кодифікаційних актів у країнах Європейського Союзу та України. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 112–119.
24. Лісогорова, Катерина, Діана Свистун. Від Ліги Націй до ООН: історія становлення універсальних міжнародних організацій колективної безпеки. *Актуальні проблеми правознавства*, vol. 1, no. 3, Jan. 2021, pp. 5-11, <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1043>.
25. Логвиненко Є. С., Логвіненко І. А. Покарання в праві Стародавнього світу. Монографія. Харків. ФОП Панов А. П. 2019. 252 с.
26. Логвиненко, Є. С. Смертна кара у Стародавньому Єгипті; Lohvynenko Y.S.; ORCID. URL: <http://orcid.org/0000-0002-7687-843X> *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 225-229.
27. Малюга Л. Ю. Соціальне забезпечення населення у Франції: зміст та шляхи вдосконалення соціального законодавства України. *Прикарпатський юридичний*

вісник Випуск 1 (26), 2019. С. 100–108.

28. Мамедова А. Е. Система джерел права Туреччини. *Правова держава*. 2017. № 27. С. 12–18.
29. Мацканюк В. А., Новиков О. В. Особливості непрямих президентських виборів США. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 624–628.
30. Михайленко М. Розвиток виборчого законодавства королівства Італія (1861–1882 рр.). *Етнічна історія народів Європи*. Вип. 54. 2018. С. 104–109.
31. Муравйов К. Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 193–197.
32. НАТО: історія, структура, діяльність
https://natodef.gromadosvita.org.ua/downloads/n-d_1.pdf
33. Осадчук І. Політичний режим у Німецької імперії (1871–1890): модель змагального авторитаризму? *Європейська політика і правий дискурс*, Вип. 5, вид 1, 2018. С. 143–150.
34. Основи римського приватного права : навчально-методичний посібник. за ред. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2019. 294 с.
35. Паламарчук Н.О., Кришня Т.О. Особливості гендерної дискримінації в сучасних умовах розвитку України та світу. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2017. №47. С. 48–53.
36. Пиртко М. Реформа державного управління в Австрійській імперії за правління Марії Терезії. *Підприємство, господарство і право*. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал*. 2019, № 7. С. 156–161.
37. Пиртко М. С. Правові реформи в Австрійській монархії в період правління Марії Терезії (1740–1780 рр.). *Науковий вісник публічного та приватного права: збірник наукових праць*. Випуск 1. Т.1. Київ : Науково- дослідний інститут публічного права, 2019. С. 61–66.
38. Ременяк О. Між централізмом і федералізацією. Австрійська модель децентралізації публічної влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. Львів. : 2016. Вип. № 855. С. 361– 366.
39. Роль ООН у сучасному світі: матеріали наукового симпозиуму, присвяченого 75-річчю від дня заснування Організації Об'єднаних Націй, м. Кам'янець-Подільський, 22 жовтня 2020 р. / [редкол.: М. М. Тріпак (гол.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 154 с
40. Роман Н. М. Конституційна форма австро-угорського компромісу 1867 р.: історико-правові аспекти. *Публічне право*. 2016. Вип. № 4. С. 251–257.
41. Самойленко О. О. Звід законів Російської імперії – пам'ятка юридичної думки XIX століття. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 65–71.
42. Сирко М. В. Цивільний кодекс Франції 1804 року та його вплив на цивільне законодавство країн Європи (на прикладі Польщі та Румунії). *Дисертація наукового ступеня кандидат юридичних наук 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень*. Львів, 2015. 215 с.
43. Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій. Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 226 с.
44. Слинько Д. В. Процесуалізація права у Франції та Німеччині в епоху Середньовіччя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 28– 33.
45. Слинько Д. В. Розвиток процесуального права Англії у період Середньовіччя.

Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 1. С. 39– 42.

46. Сорокіна, А., Лапкін, А. Прокуратура Турецької республіки: характеристика окремих аспектів та порівняння із українським законодавством. *Збірник наукових праць Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context Volume 5, 2020, С. 42– 45.*
47. Срібняк І. В. Італія. Italia: короткий нарис історії. Навч. Посібник. Рим- Київ: Consortium scientifico-éducatif international Lucien Febvre, 2019. 206 с.
48. Стеценко Н. С. Еволюція земельних відносин та їх правове регулювання у XVIII- на початку XX ст. у США. *Порівняльно-аналітичне право : електрон. наук. фах. вид. 2020. С. 61–68.*
49. Стрельченко О. Г. Організація публічної влади Японії: адміністративно-правовий аспект. *Правове регулювання економіки. 2017. № 16. С. 101–110.*
50. Тарнавська М. П. Сімейні відносини за Цивільним кодексом Наполеона Бонапарт. Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : 36. наук. ст. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 19 квітня 2018 р.) / Жит. нац. агроекологічний ун-т. Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2018. 556 с. С. 399–401.
51. Теплюк С. Інститут публічного порядку у праві Англії і США. *Підприємство, господарство і право. 2017. № 6. С. 213–219.*
52. Тихоненков Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн. Відповіді на екзаменаційні питання: Навчальний посібник. Харків. «Право», 2020. 248 с.
53. Тищик Б. Конституція Сполучених Штатів Америки – перша діюча конституція світу (до 230-річчя основного закону США). *Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2017. Вип. 65. С. 56–65.*
54. Тищик Б. Велика Британія. Історія державності і права (V – початок XXI ст.). Київ. «Світ». 2017. 351 с.
55. Тодоров І.Я. Євроатлантична інтеграція України. Історія та сучасність: навчальний посібник. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 375 с.
56. Турянський Ю. Генезис прав людини в період античності. *Історико-правовий часопис. 2019. № 2 (14). С. 39–42.*
57. Фалалєєва Л. Г. Фундаментальні права та концепція наднаціональності: новітні підходи у практиці Європейського Союзу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 2. С. 58– 67.*
58. Фаст О. О. Роль Європейського Середньовіччя у формуванні міжнародного права. *Право і суспільство. 2020. № 6. С. 208–213.*
59. Шкурська І. С. Особливості судового процесу за Салічною Правдою. *Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 6. С. 62–65.*
60. Щербатюк В.М., Крижна В.В., Сокур Ю.В. Суспільний та державно-правовий розвиток Стародавнього Вавилону: сучасна вітчизняна історіографія *Сторінки Історії, 2022. №54. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.54.2022.264560>.*
61. Щербатюк В.М., Дурнов Є.С., Сокур Ю.В. Державно-правовий розвиток Стародавнього Єгипту: сучасна вітчизняна історіографія *Сторінки історії. Збірник наукових праць. 2020. № 51. С. 304–325.*

2. Інформаційні ресурси вивчення дисципліни:

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: 16
<http://www.nbuv.gov.ua>
2. Електронний репозитарій НАБС. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/home>
3. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL:
<https://nlu.org.ua/>
4. Державна науково-технічна бібліотека України. URL:
<https://dntb.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <https://odnb.odessa.ua/>
6. Велика українська енциклопедія Том 4-й Б—
Бер. URL: <https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/velyka-ukrainska-encyclopedia-tom-4-compressed.pdf>